

Харченко Інна Іванівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри державно-правових дисциплін та українознавства, Сумський національний аграрний університет, 40000, м. Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 160, <https://orcid.org/0000-0001-8190-4607>

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА МОЛОДІ В ПРИФРОНТОВИХ РЕГІОНАХ: ВИВЧЕННЯ ПРАКТИК ЄС ТА ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто проблему психологічної підтримки молоді в Європейському Союзі та обґрунтовано доцільність адаптації такої підтримки до умов України з урахуванням викликів прифронтових регіонів. Встановлено, що збереження психічного здоров'я молоді в умовах війни є критично важливим компонентом державної політики соціогуманітарного спрямування. З'ясовано, що молодь зазнає значного психоемоційного навантаження, обумовленого чинниками дестабілізації, пов'язаними з воєнним конфліктом. Наголошено на потребі формування в молодіжному середовищі розуміння сутності психічного здоров'я та механізмів його збереження. Підкреслено важливість просвітницької роботи як інструменту підвищення обізнаності молоді про ментальне благополуччя. Констатовано, що комплексна інформаційна підтримка, зокрема через лекції, тренінги та цифрові ресурси, є ефективним інструментом у сфері профілактики психічних порушень. Визначено доцільність використання соціальних медіа для комунікації з молоддю щодо питань психічного здоров'я. Зауважено необхідність інтеграції тематики ментального благополуччя в освітні програми різних рівнів. Розкрито потенціал моніторингових інструментів, таких як анкетування та соціологічні дослідження, у виявленні психоемоційних потреб молоді. Уточнено роль міжвідомчої взаємодії у формуванні системної моделі психологічної допомоги. Підтверджено ефективність європейського міжсекторального підходу, який передбачає координацію освітніх, медичних та соціальних інституцій. Наголошено на важливості формування психологічної стійкості як ключового чинника адаптації молоді до кризових умов. Підкреслено значення документа ВООЗ «European Framework for Action on Mental Health 2021–2025» як орієнтиру у розбудові стратегій підтримки. Констатовано, що проєкт ЄС **«Молодь перш за межами»** демонструє зразок інтеграції освітніх, соціальних та медичних заходів у сфері ментального здоров'я. Визначено актуальність формування багаторівневої моделі підтримки з урахуванням умов прифронтових регіонів. Зауважено необхідність гнучкої адаптації європейських практик до українських соціокультурних і безпекових реалій. Констатовано стратегічну цінність Європейської молодіжної стратегії 2019–2027 років для формування національної політики психічного здоров'я.

Ключові слова: психічне здоров'я молоді, психологічна підтримка, прифронтові регіони, ментальне благополуччя, міжсекторальна взаємодія, європейський досвід, адаптація практик, молодіжна політика.

Kharchenko Inna Ivanivna, Dr. hab.in Pedagogics, Professor of the Department of State Law Disciplines and Ukrainian Studies, Sumy National Agrarian University, 160, Gerasim Kondratiev Str., Sumy, 40000, <https://orcid.org/0000-0001-8190-4607>

METHODOLOGICAL BASES OF MOTIVATION FOR THE EDUCATIONAL PROCESS OF STUDENTS OF TECHNICAL SPECIALTIES: PSYCHODIAGNOSTIC ASPECT

Abstract. The article examines the issue of psychological support for youth in the European Union and substantiates the relevance of adapting such support to the Ukrainian context, particularly in light of the challenges faced by frontline regions. It has been established that maintaining the mental health of young people in wartime conditions is a critically important component of state socio-humanitarian policy. It has been revealed that youth are experiencing significant psycho-emotional stress caused by destabilizing factors associated with the armed conflict. The need to foster awareness among young people regarding the essence of mental health and the mechanisms for its preservation is emphasized. The importance of educational and outreach efforts as a tool for increasing youth awareness of mental well-being is highlighted. It is stated that comprehensive informational support—through lectures, trainings, and digital resources—serves as an effective tool in the prevention of mental health disorders. The appropriateness of using social media to communicate with youth on mental health issues is identified. The necessity of integrating mental well-being topics into educational programs at various levels is noted. The potential of monitoring tools such as surveys and sociological research in identifying the psycho-emotional needs of young people is outlined. The role of interagency cooperation in the development of a systemic model of psychological assistance is clarified. The effectiveness of the European cross-sectoral approach—based on coordination among educational, healthcare, and social institutions—is confirmed. The importance of building psychological resilience as a key factor in youth adaptation to crisis conditions is underscored. The WHO document European Framework for Action on Mental Health 2021–2025 is highlighted as a guiding reference for developing support strategies. The EU project Youth First: Beyond Borders is recognized as a model for the integration of educational, social, and healthcare initiatives in the mental health domain. The relevance of developing a multi-level support model tailored to the conditions of frontline regions is determined. The necessity of flexible adaptation of European practices to Ukraine's socio-cultural and security realities is emphasized. Finally, the strategic value of the European Youth Strategy 2019–2027 for shaping national mental health policy is affirmed.

Keywords: mental health of young people, psychological support, frontline regions, mental well-being, intersectoral cooperation, European experience, adaptation of practices, youth policy.

Постановка проблеми. У сучасних умовах повномасштабної війни в Україні питання психічного здоров'я молоді набуває особливої актуальності, оскільки саме ця демографічна група є надзвичайно чутливою до впливу тривалого стресу, нестабільного соціального середовища та загроз екзистенційного характеру, зокрема в прифронтових регіонах. Психологічна вразливість молоді вимагає не лише посиленої уваги з боку держави, а й цілісного, міжсекторального підходу до організації підтримки. У цьому контексті вивчення європейського досвіду організації системи ментального благополуччя молодого покоління становить значний науково-практичний інтерес. Тому проблематика адаптації ефективних практик ЄС до українських реалій, з урахуванням специфіки прифронтових територій, вимагає комплексного аналізу, що й зумовлює актуальність запропонованого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про зростаючу увагу науковців до питань психологічної підтримки молоді в умовах війни, зокрема в регіонах, що зазнають впливу бойових дій. У дослідженні О. Паламарчука наголошено на потребі цілісного підходу до психосоціальної підтримки студентської молоді, який враховує освітні, комунікативні та соціально-емоційні аспекти в умовах воєнного часу [1]. При цьому І. Пеш і Т. Андріюченко зосереджуються на збереженні психічного здоров'я молоді, підкреслюючи важливість комплексної міждисциплінарної взаємодії фахівців у процесі подолання тривалих психоемоційних наслідків війни [2]. Своєю чергою С. Дудіцька та Ю. Мосейчук деталізують напрями соціально-психологічної адаптації дітей і підлітків у контексті бойових дій, акцентуючи увагу на важливості раннього втручання та довготривалої підтримки в умовах нестабільного середовища [3]. Робота О. Савченко розкриває роль психологічного супроводу в закладах освіти, що функціонують в умовах воєнного стану, та обґрунтовує методичні засади роботи з учасниками освітнього процесу, зокрема молоддю, у критичних ситуаціях [4]. Дослідження О. Кресан розкриває психологічні особливості стійкості особистості до стресу, що є необхідною передумовою ефективної адаптації молодих людей до кризових умов, зокрема в прифронтових регіонах [5].

Метою статті є аналіз практик психологічної підтримки молоді в Європейському Союзі та окреслення перспектив їх адаптації в українському контексті з урахуванням специфіки соціально-психологічної ситуації у прифронтових регіонах.

Виклад основного матеріалу. Збереження психічного здоров'я молоді в умовах повномасштабної війни в Україні постає як одне з ключових завдань державної політики, орієнтованої на подолання системних соціогуманітарних викликів. Молодь, як найбільш вразлива до психотравмуючих чинників категорія населення, зазнає суттєвого впливу дестабілізаційних процесів, що

супроводжують воєнний конфлікт. У цьому контексті надзвичайно важливо формувати в молодіжному середовищі розуміння сутності психічного здоров'я, загроз його порушення та способів збереження психологічної рівноваги. З огляду на це, однією з пріоритетних функцій молодіжної роботи має стати системна просвітницька діяльність у сфері ментального благополуччя [2, с. 111].

З метою підвищення рівня обізнаності молоді щодо психічного здоров'я доцільно впроваджувати комплексний інструментарій інформаційного супроводу. Зокрема, ефективними вважаються такі заходи, як проведення лекцій, тренінгів та семінарів за участю профільних спеціалістів, які можуть надати науково обгрунтовану інформацію про вплив війни на психоемоційний стан та способи його стабілізації; створення спеціалізованих інформаційних продуктів (брошур, відеоматеріалів, пам'яток, вебресурсів), орієнтованих на практичні поради щодо збереження ментального здоров'я; організація групової роботи у форматі тематичних зустрічей з метою обміну досвідом та забезпечення взаємної підтримки серед молоді; активне використання соціальних медіа та онлайн-платформ для поширення інформаційного контенту та налагодження комунікації з молодіжною аудиторією.

Водночас важливою складовою стратегії підтримки молоді має стати інтеграція тематики психічного здоров'я в освітні процеси. Це передбачає розробку навчальних програм та окремих курсів у закладах середньої та вищої освіти, а також у системі неформального навчання. Доцільним є також використання інструментів моніторингу психоемоційного стану молоді – шляхом анкетування, соціологічних досліджень та аналізу зібраних емпіричних даних. Окрему увагу слід приділяти створенню умов для надання консультативної підтримки – як психологічної, так і психіатричної, а також налагодженню взаємодії з медичними установами, які спроможні забезпечити фахову допомогу [2, с. 111].

Досвід країн Європейського Союзу демонструє ефективність міжсекторального підходу в питаннях ментального здоров'я молоді, який передбачає координацію зусиль освітніх, медичних, соціальних інституцій та молодіжних організацій. У межах такого підходу вагоме значення має створення сталої системи профілактичної підтримки, що охоплює не лише реагування на вже наявні психоемоційні розлади, а й передусім формування психологічної стійкості як індивідуальної, так і колективної характеристики молодіжних спільнот. У контексті України адаптація відповідних європейських практик потребує урахування специфіки прифронтових регіонів, де ступінь загроз та соціальної напруги суттєво вищий, а отже – потреба в підтримці молоді є більш нагальною.

Показовим у цьому сенсі є документ Всесвітньої організації охорони здоров'я «European Framework for Action on Mental Health 2021–2025» [6], у якому визначено три стратегічні пріоритети, один із яких присвячено підвищенню стійкості психічного здоров'я та добробуту дітей і молоді, зокрема підлітків віком 10–19 років та молодих осіб у віці 15–24 роки. Документ підкреслює важливість розвитку навичок емоційного

саморегулювання, забезпечення безпечного середовища, а також доступу до якісних послуг у сфері ментального здоров'я. Такі заходи спрямовані на зменшення ризику психічних розладів, подолання стигматизації та забезпечення інклюзивного доступу до психологічної допомоги.

У межах дослідження сучасних підходів до психологічної підтримки молоді в Європейському Союзі особливу увагу привертає флагманський проєкт **«Молодь перш за межами»** [7], який функціонує як модель технічної підтримки для держав-членів ЄС. Ініційований у рамках Європейського року молоді (2022), цей проєкт спрямовано на забезпечення комплексного добробуту молодого покоління через вдосконалення механізмів освіти, соціального захисту та працевлаштування. Одним із пріоритетних векторів виступає підвищення рівня психологічного благополуччя. У цьому контексті важливим структурним елементом є компонент FIT, орієнтований на забезпечення доступу до психосоціального консультування, розвиток навичок здорового способу життя та підвищення обізнаності молоді щодо ризиків, пов'язаних із впливом цифрового середовища на психічне здоров'я.

Комплексна структура проєкту, що включає інтеграцію психологічної підтримки в освітні програми (LEARN), розвиток інклюзивних соціальних практик (RESPECT), гарантування базового соціального захисту (ROBUST SAFETY NET) та підвищення фінансової грамотності молоді (THRIVE), відображає системний підхід до створення сприятливого середовища для формування стійкості до психоемоційних навантажень. Ці напрями об'єднані у єдину міжсекторальну модель, що відповідає принципам превентивної психології та орієнтована на довгострокову підтримку молоді в умовах соціальних трансформацій. Додаткова інтеграція з Механізмом відновлення та стійкості (RRF) забезпечує ресурсне підґрунтя для реалізації інфраструктурних проєктів у сфері психосоціальної допомоги, що підвищує ефективність національних систем молодіжної підтримки у посткризових умовах [7].

Варто зауважити, що в умовах воєнної загрози, зокрема в прифронтових регіонах, значно зростає потреба у моделюванні подібних міжвідомчих ініціатив з урахуванням локального контексту. Пріоритетним завданням має стати не лише реплікація окремих інструментів, але й адаптація інституційних підходів до українських реалій. Підвищення стійкості молоді до травматичних чинників середовища неможливе без міжсекторальної взаємодії суб'єктів соціального, освітнього та медичного простору. У цьому зв'язку, доцільним є створення багаторівневої моделі підтримки, яка включає освітні, медичні та соціальні компоненти, спрямовані на раннє виявлення психоемоційних порушень, своєчасне реагування та формування психологічної грамотності серед молоді.

З огляду на зазначене, актуальним є врахування положень Європейської молодіжної стратегії на 2019–2027 роки [8], яка визначає стратегічні напрями розвитку молодіжної політики в країнах-членах ЄС. Одним із базових пріоритетів цієї стратегії є сприяння психічному здоров'ю молодих людей

через подолання стигматизації, розбудову мережі підтримки та створення інклюзивного середовища, що забезпечує соціальну інтеграцію, емоційну стійкість та можливості для самореалізації. Ця стратегія демонструє практичну цінність поєднання політичної волі з інституційними ресурсами для реалізації всеохопної моделі турботи про ментальне благополуччя молоді, що може бути корисною для формування політик в Україні в умовах війни та повоєнної відбудови.

У світлі зростаючого попиту на цільову психологічну підтримку в умовах кризи, на увагу заслуговує рекомендаційний документ ВООЗ та ЮНІСЕФ «Mental health of children and young people: service guidance» (2024) [9]. У ньому акцентується увага на необхідності системного підходу до охорони психічного здоров'я дітей та підлітків, зокрема через інтеграцію відповідних послуг на рівні місцевих громад. Документ передбачає залучення широкого спектра фахівців – у галузі охорони здоров'я, освіти та соціального захисту – для забезпечення доступу до якісної допомоги. Особливе місце у структурі пропозицій посідає створення кризових інтервенційних служб для молоді, яка перебуває в гострих психоемоційних станах, що є ключовим елементом переходу до громадсько-орієнтованих моделей психіатричної допомоги.

Окремої уваги потребує проблема системних бар'єрів, які перешкоджають ефективному функціонуванню служб психологічної допомоги, зокрема стигматизація, недостатня поінформованість населення та обмеженість кадрового потенціалу. Подолання цих викликів можливе лише за умови системного впровадження освітніх та комунікаційних програм, а також розширення практики міжвідомчої координації. Застосування даних підходів в Україні має базуватись на гнучкій адаптації успішних європейських практик до реалій прифронтових територій, враховуючи соціокультурні, безпекові та інституційні особливості.

Адаптація або дезадаптація особистості до умов хронічного стресу та екстремального середовища значною мірою обумовлюється поєднанням індивідуально-психологічних особливостей, наявних ресурсів і характеру соціального середовища. Психологічні захисні механізми, що можуть проявлятися у вигляді знецінення небезпеки, ігнорування вимог безпеки або раціоналізації деструктивної поведінки (наприклад, через заперечення страху), є індикаторами внутрішньої напруги та своєрідними компенсаторними стратегіями психіки. Відсутність зовнішніх опор – таких як емоційна підтримка, умови для відпочинку та задоволення базових фізіологічних і соціальних потреб – призводить до значного виснаження адаптаційного потенціалу, що виявляється у формуванні психосоматичних порушень, емоційної нестабільності та зниженні соціального функціонування [5, с. 168].

З огляду на виклики, які постають перед молоддю в умовах воєнного конфлікту, доцільно акцентувати увагу на ключових психогенних чинниках, що визначають рівень соціально-психологічної адаптації. Зокрема, травматичні спогади та посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) розглядаються як домінантні реакції на надзвичайні події, що спричиняють

деструктивні зміни в когнітивно-емоційній сфері. Часто такі реакції супроводжуються проявами тривожності, депресивними станами, розладами сну, когнітивними порушеннями (труднощами концентрації уваги), дратівливістю та емоційною нестабільністю. Додатковими психотравмувальними чинниками є досвід вимушеного переселення, соціальна ізоляція, розрив емоційних зв'язків із родиною чи друзями. Також фіксується зростання рівня агресії, зниження мотивації до навчання, ускладнення в комунікативній сфері та порушення освітнього процесу загалом [3].

Особливої актуальності набуває питання інтеграції психологічної підтримки в освітній простір, зважаючи на значний вплив психоемоційного стану на формування професійних компетентностей. Психологічне супроводження має не лише полегшувати емоційний стан здобувачів освіти, а й формувати у них ефективні стратегії подолання труднощів. У цьому контексті особливу роль відіграє створення безпечного освітнього середовища, яке забезпечує емоційне розвантаження, підтримку рефлексивних практик і підвищення особистісної стресостійкості. Такий підхід формує основу для збереження навчальної мотивації навіть в умовах нестабільності [4, с. 142].

У межах сучасних моделей психологічної підтримки важливим є також інформаційний компонент. Освітні практики, спрямовані на підвищення психологічної грамотності, включають систематичне інформування про вплив збройного конфлікту на психіку та механізми подолання емоційних криз. Забезпечення доступу до відповідних навчальних матеріалів дозволяє здобувачам освіти усвідомити власні емоційні реакції, сформувати навички саморегуляції та адаптації до нових соціальних умов [4, с. 143].

З урахуванням досвіду Європейського Союзу, перспективним для впровадження в Україні є комплексний підхід до психологічної підтримки, що передбачає міжсекторальну взаємодію в межах освітньої, соціальної та медичної сфер. Зокрема, моделі, що поєднують психоосвітні практики з індивідуальним консультуванням та груповою підтримкою, демонструють високу ефективність у підвищенні рівня психоемоційної стабільності серед молоді. В умовах прифронтових територій та регіонів з підвищеним ризиком повторної ескалації конфлікту такі підходи дозволяють не лише реагувати на вже наявні кризові стани, а й формувати систему превентивної підтримки.

Психосоціальна підтримка молоді в умовах збройного конфлікту має бути спрямована на стабілізацію емоційного стану та формування базової впевненості в безпеці й підтримці з боку оточення. Зокрема, важливими компонентами такого втручання є: визнання природності психологічних реакцій на травматичні події; акцентуація на відносній безпечності поточного середовища; наголошення на наявності підтримувального соціального оточення; повага до індивідуального темпу переживання травматичного досвіду, зокрема до небажання говорити про події, що викликали стрес. Додатково доцільними є активне слухання, прояв емпатії навіть у випадках емоційної замкненості чи опору, надання підтримки за потреби, мотивація до

турботи про фізичне та психічне здоров'я, зміцнення віри в особистісні ресурси, психоедукація щодо природи переживань, а також здійснення скринінгу з метою своєчасного залучення профільних спеціалістів [1, с. 168].

З огляду на це, практики психосоціального супроводу мають бути адаптовані до умов, що склалися у прифронтових регіонах України, з урахуванням реалій воєнного часу та ресурсної обмеженості місцевих громад. Досвід впровадження відповідних підходів демонструє ефективність мобільних психологічних бригад, які забезпечують оперативну допомогу безпосередньо в осередках проживання постраждалих від бойових дій.

Так, у прифронтових районах України, зокрема на території Донецької області, реалізовано проєкт «Посилення потенціалу громад у наданні основних послуг із захисту та життєстійкості», який був ініційований громадською організацією «Відповідальні громадяни» за підтримки ЮНІСЕФ та USAID. В межах цього проєкту запроваджено комплексні психосоціальні практики, серед яких – використання Хібукі-терапії як інноваційного інструмента емоційного реагування. Поєднання арттерапевтичних методів, дихальних вправ, технік заземлення та стратегій зниження стресового навантаження сприяє не лише емоційному відновленню дітей, а й формуванню первинних навичок саморегуляції в умовах хронічної тривоги. Символічне значення терапевтичної іграшки Хібукі, що виступає маркером безпеки, посилює відчуття захищеності, що є надзвичайно важливим чинником у середовищі постійної загрози. Важливим компонентом втручання є також паралельна робота з батьками, що дозволяє трансформувати сімейне середовище у джерело стабільності та підтримки. Завдяки такому підходу мобільні психологічні бригади виконують не лише функцію кризового реагування, а й відіграють роль у довготривалому формуванні життєстійкості місцевих спільнот [10].

Особливу увагу варто приділити потенціалу масштабування таких підходів у межах освітніх закладів прифронтових територій. Залучення педагогічного персоналу, соціальних працівників та місцевих лідерів до процесів психоедукації сприяє формуванню цілісної системи раннього виявлення психологічних ризиків серед молоді. Інтеграція адаптованих європейських моделей психосоціальної підтримки дозволяє розширити інструментарій реагування в умовах військової нестабільності. Європейська практика демонструє ефективність мультидисциплінарних підходів із залученням медіаторів, психологів, соціальних педагогів та освітян до реалізації програм психоемоційного супроводу дітей і молоді в умовах соціального напруження.

Основною метою психосоціальної підтримки студентської молоді в умовах воєнного часу є забезпечення збереження її психологічної цілісності, суб'єктності та здатності до конструктивної соціальної взаємодії, що своєю чергою є основою підтримання продуктивного статусу особистості. Одним із найбільш результативних підходів у цьому контексті виступає когнітивно-поведінкова терапія, ефективність якої доведено в умовах гострих та хронічних стресових навантажень. Теоретична основа зазначеного підходу

ґрунтується на припущенні, що джерелом значної частини психологічних розладів є когнітивні викривлення, що призводять до емоційно неадаптивних реакцій і неадекватної поведінки. У межах цього підходу психолог та студент вступають у партнерську взаємодію, яка передбачає активну участь в процесі виявлення, переосмислення й модифікації деструктивних переконань. Важливу роль відіграє усвідомлення того, що не зовнішня ситуація зумовлює психоемоційну реакцію, а її інтерпретація індивідом. Тобто, саме когніція («К») – суб'єктивна оцінка події – формує відповідну емоційну та поведінкову відповідь, що визначає подальші наслідки [1, с. 168-169].

Зважаючи на специфіку умов воєнного часу, особливо в контексті постійної загрози та невизначеності, когнітивно-поведінкова терапія потребує адаптації до реалій бойового конфлікту. Актуальним постає використання гнучких протоколів психотерапевтичного втручання, які враховують контекстуальні чинники: обмеженість доступу до ресурсів, різнозначність освітнього процесу, емоційне виснаження та підвищену тривожність молоді. Зокрема, перспективним є впровадження короткострокових моделей когнітивно-поведінкової терапії з акцентом на стабілізацію, нарощування ресурсності та формування навичок саморегуляції. Крім того, позитивні результати демонструє інтеграція когнітивно-поведінкового підходу із психоедукаційними програмами, орієнтованими на розвиток емоційної обізнаності, стресостійкості та розуміння механізмів психотравми.

У контексті повномасштабного вторгнення ворога в Україну особливої важливості набуває організація цілісної системи психологічної підтримки молоді, що проживає в прифронтових регіонах. Населення цих територій щоденно зазнає впливу бойових дій, регулярних повітряних тривог, соціальної дезадаптації, втрати звичних соціальних опор, що суттєво підвищує ризик розвитку психоемоційних розладів, зокрема тривожних, депресивних і посттравматичних [8]. Особливо вразливою категорією виступають підлітки та студенти, які перебувають у процесі становлення ідентичності й формування соціальної активності.

Значущим кроком у розбудові ефективної системи реагування на зазначені виклики є реалізація гуманітарних ініціатив, зокрема проєкту «ОбійМи для тебе», впровадженого громадською організацією «ЦПД “Конфіденс”» у партнерстві з ЮНІСЕФ у Сумській та Харківській областях. Залучення мультидисциплінарних команд – психологів, психіатрів, соціальних працівників, педагогів – забезпечує багатовимірність підходів і охоплює як індивідуальні, так і групові формати допомоги. Важливим компонентом виступає використання адаптованих травмофокусованих методик, орієнтованих на специфіку дитячої та підліткової психіки. Упровадження освітніх програм для фахівців, які працюють із молоддю, сприяє не лише підвищенню професійного рівня персоналу, а й сталості результатів психосоціального втручання.

Таким чином, ефективна система психологічної підтримки молоді в умовах воєнного конфлікту має базуватися на поєднанні адаптованих когнітивно-поведінкових інструментів, комплексних міждисциплінарних

моделей та інтеграції європейського досвіду кризового реагування. Усі ці чинники у сукупності забезпечують не лише стабілізацію емоційного стану молоді, а й формування стійкості, необхідної для подолання наслідків травматичних подій.

Висновки. Підсумовуючи, відзначимо, що збереження психічного здоров'я молоді в умовах повномасштабної війни в Україні потребує переосмислення форматів психологічної підтримки з урахуванням успішного досвіду країн Європейського Союзу. Логіка дослідження засвідчує необхідність системного підходу до формування політик у сфері ментального благополуччя, який би поєднував освітні, медичні, соціальні та інформаційні компоненти. Особливої актуальності набуває впровадження міжвідомчої взаємодії, орієнтованої на створення багаторівневої інфраструктури підтримки молоді, що охоплює як профілактичні, так і інтервенційні заходи. Узагальнення європейських практик, зокрема в межах стратегічних документів ВООЗ, Європейської молодіжної стратегії та проєктів до прикладу «Молодь перш за межами», дає змогу виокремити ефективні механізми формування психологічної стійкості молоді. Зокрема, їх адаптація в українському контексті потребує врахування специфіки соціального середовища прифронтових регіонів, що характеризуються високим рівнем загроз і соціального напруження. З огляду на це, обґрунтовано доцільність впровадження комплексної моделі молодіжної психологічної підтримки, яка базується на принципах превентивної психології, інклюзивності та доступності, а також передбачає подолання інституційних бар'єрів і розвиток психологічної культури як важливого чинника національної стійкості.

Література

1. Паламарчук О. М. Психосоціальна підтримка студентської молоді в умовах воєнного часу. Наукові проєкти соціально-гуманітарного факультету ЗУНУ. 2022. С. 167-169.
2. Пеш І., Андріученко Т. Збереження психічного здоров'я молоді в умовах повномасштабної війни. Соціальна робота та соціальна освіта. 2023. № 2(11). С. 106-113.
3. Дудіцька С., Мосейчук Ю. Підтримка та соціально-психологічна адаптація дітей та підлітків в умовах війни. Академічні візії. 2025. № 43. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1864>
4. Савченко О. Ю. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану. Психолого-педагогічні чинники формування професійної компетентності кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану: електронний збірник Матеріалів регіонального науково-практичного семінару, м. Біла Церква, 26 квітня 2024 р. / упорядники: В. С. Кулішов, І. В. Пахомов. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. С. 140-146.
5. Кресан О. Д. Психологічні особливості стійкості особистості до стресу в умовах сьогодення. Психологія і війна: збірник матеріалів XIV Міжнародної науково-практичної конференції (23–24 квітня 2024 р., м. Ніжин) / за ред. М. В. Папучі. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. С. 166-168.
6. WHO European framework for action on mental health 2021–2025. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2022. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/352549/9789289057813-eng.pdf?sequence=1>

7. 2023 Flagship Technical Support Project. URL: https://reform-support.ec.europa.eu/youth-first-supporting-children-and-youth-wellbeing-education-training-social-protection-and-labour_en
8. EU Youth Strategy 2019-2027. URL: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/recognition-resources/-/asset_publisher/llpkrN7I27by/content/eu-youth-strategy-2019-2027
9. Mental health of children and young people: service guidance. Geneva: World Health Organization and the United Nations Children's Fund (UNICEF), 2024. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/379114/9789240100374-eng.pdf?sequence=10>
10. Психологічна допомога на прифронтових: як мобільні бригади підтримують родини з дітьми. URL: <https://responsiblecitizens.org/psychologichna-dopomoga-na-pryfrontovyh-yak-mobilni-brygady-pidtrymuyut-rodyny-z-ditmy/>
11. Для дітей і дорослих прифронтових територій запустили проєкт безоплатної психологічної допомоги: як її отримати. URL: <https://nus.org.ua/2025/03/27/dlya-ditej-i-doroslyh-pryfrontovyh-terytorij-zapustyly-proyekt-bezoplatnoyi-psychologichnoyi-dopomogy-yak-yiyi-otrymaty/>

References

1. Palamarchuk, O. M. (2022). Psykhosotsialna pidtrymka studentskoi molodi v umovakh voiennoho chasu [Psychosocial support of student youth in wartime]. Naukovi proiekty sotsialno-humanitarnoho fakultetu ZUNU – Scientific projects of the Faculty of Social Sciences and Humanities of ZUNU, 167-169 [in Ukrainian].
2. Piesh, I., & Andriuchenko, T. (2023). Zberezhenia psykhichnoho zdorovia molodi v umovakh povnomashtabnoi viiny [Preserving the mental health of young people in a full-scale war]. Sotsialna robota ta sotsialna osvita –Social work and social education, 2(11), 106-113 [in Ukrainian].
3. Duditska, S., & Moseichuk, Yu. (2025). Pidtrymka ta sotsialno-psykholohichna adaptatsiia ditei ta pidlitkiv v umovakh viiny [Support and social and psychological adaptation of children and adolescents in war conditions]. Akademichni vizii – Academic visions, 43. Retrieved from <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1864> [in Ukrainian].
4. Savchenko, O. Yu. (2024). Psykholohichna pidtrymka uchasnykiv osvithnoho protsesu v umovakh voiennoho stanu [Psychological support of participants in the educational process under martial law]. In V. S. Kulishov & I. V. Pakhomov (Eds.), Psykhologo-pedahohichni chynnyky formuvannia profesiinoi kompetentnosti kvalifikovanykh robitnykiv v umovakh voiennoho stanu: zbirnyk materialiv rehionalnoho naukovo-praktychnoho seminaru (pp. 140-146). Bila Tserkva: BINPO DZVO «UMO» NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
5. Kresan, O. D. (2024). Psykholohichni osoblyvosti stiikosti osobystosti do stresu v umovakh sohodennia [Psychological features of personality resistance to stress in modern conditions]. In M. V. Papucha (Ed.), Psykholohiia i viina: zbirnyk materialiv XIV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (23–24 kvitnia 2024 r., m. Nizhyn) (pp. 166-168). Nizhyn: NDU im. M. Hoholia [in Ukrainian].
6. World Health Organization. (2022). WHO European framework for action on mental health 2021–2025. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. Retrieved from <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/352549/9789289057813-eng.pdf?sequence=1>
7. European Commission. (2023). 2023 Flagship Technical Support Project: Youth First. Retrieved from https://reform-support.ec.europa.eu/youth-first-supporting-children-and-youth-wellbeing-education-training-social-protection-and-labour_en
8. European Union. (n.d.). EU Youth Strategy 2019–2027. Retrieved from https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/recognition-resources/-/asset_publisher/llpkrN7I27by/content/eu-youth-strategy-2019-2027

9. World Health Organization & UNICEF. (2024). Mental health of children and young people: Service guidance. Geneva: WHO and the United Nations Children's Fund. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. Retrieved from <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/379114/9789240100374-eng.pdf?sequence=10>

10. Responsible Citizens. (n.d.). Psykholohichna dopomoha na pryfrontovykh: Yak mobilni bryhady pidtrymuiut rodyny z ditmy. Retrieved from <https://responsiblecitizens.org/psykholohichna-dopomoga-na-pryfrontovykh-yak-mobilni-brygady-pidtrymuyut-rodyny-z-ditmy/> [in Ukrainian].

11. NUS. (2025, March 27). Dlia ditei i doroslykh pryfrontovykh terytorii zapustyli proiekt bezoplatnoi psykholohichnoi dopomohy: Yak yii otrymaty. Retrieved from <https://nus.org.ua/2025/03/27/dlya-ditej-i-doroslykh-pryfrontovykh-terytorij-zapustyli-projekt-bezoplatnoyi-psykholohichnoyi-dopomogy-yak-yiyi-otrymaty/> [in Ukrainian].